

hogy megállt ez a folyamat, olyannyira, hogy az idén már közel száz gyermekkel többet fogadtunk a két évvel ezelőtti statisztikákhoz viszonyítva. Ez a szám önmagáért beszél: feltételezi a szülők meglegedettségét, nézeteik meghallgatását és építő alkalmazását.

Hisszük, hogy egy iskola akkor hatékony, ha nemcsak a pedagógusok, hanem a szülők is motiváltak. Számítunk szervezési tudásukra, alkotó segíteni akarásukra, jószándékukra, hiszen csak velük együtt érhetünk el eredményt gyermekeink tanításában és nevelésében.

Sajnos, finanszírozási gondjaink egyre nagyobbak, de bármilyen programot szervezünk (karácsonyi koncert, torna gála, kulturális bemutató) mindig telt házzal és anyagi segítségnyújtásukkal zárhatjuk műsorainkat.

Nem véletlenül került be a kérdések közé a 8. számú, hiszen az oktatási rendszer egyik meghatározó minősítője a „kimenet” eredményessége vagy eredménytelensége. Továbbtanuló gyerekeink Debrecenben folytatják tanulmányaikat, s nem elhanyagolható az iskola megítélése a választott középfokú intézmények részéről, hiszen a szülők ezekből a tényekből is ítélnék. Örömmel halljuk azt, ha tanítványaink jól választottak, ha megállják helyüket, ha jegyeik a mi értékelési rendszerünket igazolják.

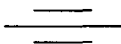
A legtöbb szórást a tanórán kívüli foglalkozások mutatják: 9 szülő „igen”-nel, 3 szülő „nem”-mel válaszolt. A semleges válaszok esetében a következőket jegyezték meg a szülők: „több korrepetálásra lenne szükség több tantárgyból is”.

A 4. és 5. kérdéseknél a „tájékozatlan” – válaszokat magasnak tartjuk. Biztosak vagyunk benne, hogy a gyerekek – igen kritikusán – beszámolnak otthon az iskolában történekről, hogyan jutalmaznak vagy büntetnek a tanárok, milyen szakkörökbe jelentkezhetnek a gyerekek?!

Igen sok szülő fogalmazta meg kívánságát a 10. kérdés nyomán. Szeretnék, ha több játékos sportversenyt szerveznénk a gyerekeknek. Kérésük indokolt és teljesíthető, hiszen két éve adta át az önkormányzat új, korszerű tornatermünket, s két éve indítottunk be 1. osztályban egy testnevelés szakági osztályt, ahol elsősorban fiú tornacsapatunk mutatkozott már be igen szép eredménnyel.

Úgy gondoljuk, a szülők és a tanárok kölcsönösen érdekeltek a gyermekek sorsának alakításában, ezért tehát fontos a kapcsolattartás, az információ-átadás, egymás munkájának segítése.

Meggyőződésünk: egy iskola akkor oktat jól és demokratikusan, ha elsődrendű fontosságot tulajdonít annak, hogy jó kapcsolat alakuljon ki diákok, szülők és az intézményben tevékenykedő minden ember között.

DR. JANOVSKY SÁNDOR

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Szeged

Az individuálszichológia és képviselője

Az individuálszichológia minden lelki jelenséget oly értelemben fog fel, mint amely előkészület az elkövetkezőre. Meggyezik a pszichoanalízissel annak elfogadásában, hogy egész múltunk meghatározza törekvéseinket. Ennek mélyebb oka pedig abban rejlik, hogy az emberismertet nem lehet a lelki összefüggésből kiragadott egyes jelenségek alapján gyakorolni. Legalább két, időben lehetőleg távol fekvő jelenséget kell összehasonlítani, és közös nevezőre hozunk. Az egyént nem önmagában, hanem a társadalommal való összefüggéseiben teszi vizsgálat tárgyává. A

nevelhetőség problémájában nem annyira pesszimista, mint Freud és táborá. Elvetik a merev determinizmust.

Az individuálpszichológiával kapcsolatban Adler és Jung neve a legismertebb.

Adler műveinek, írásainak tanulmányozása közben egyre világosabbá válik bennünk emberképe. Terápiakezdeményezései ma aktuálisabbak, mint valaha. E terület az, amely igazán komoly változást jelentett az individuálpszichológiában. Tanításaiban, munkájában megszabadította az embert attól, hogy vágyak és ösztönök termékének tekintsék. Hangsúlyozta az emberi felelősséget és szabadságot, valamint a közösségen belüli önmegvalósítás fontosságát.

Ez a humanisztikus pszichológia a test, a lélek és a szellem egységébe vetett hitelével a pszichoanalízis pesszimista emberképét akarta legyőzni. „Nem sok múlik azon, hogy az ember mit hoz magával, hanem az a lényeges, hogy ebből mire képes.” (1) Már ebben az időzetben is megtalálható a modern pszichológiának az az alapvető jellemzője, amely a mai napig érvényes: az ember egészséges, célratörő lény, és mindig a közösségen belüli önmegvalósításra törekszik.

Felismerte a választás lehetőségében a jellemképzés döntő momentumát. Szerinte minden ember kifejleszt életének első szakaszában egy nem tudatos célt, amit egész életében követ.

A lelki élet legfontosabb kérdése nem a honnan, hanem a hová. Ez a kérdés azért fontos, mert az ember az őt érő tapasztalatokat már nem tudja megváltoztatni, viszont a viselkedésmódokat igen, amelyek ebből erednek.

Az individuálpszichológia abból indul ki, hogy a személyiség már fiatalabb éveiben is képes véleményt alkotni értékeiről, tulajdonságairól (önértékelés), valamint a világról és az életről általában. E vélemény kialakításában a család gazdasági helyzetének és kulturális környezetének fontos szerepe van.

Adler már a gyermeket is képesnek tartja arra, hogy saját életszemléletét alakítsa, formálja, s az építőkövek összességéből teremti majd meg személyes véleményrendszerét, amely segíteni hivatott őt abban, hogy helyesen viselkedjen, és megtalálja helyét a közösségben. A magáról, másokról és a világról alkotott véleménye lesz a vezérvonal, az életstílus, melynek során utasításokat, ún. mottókat szab meg magának. Pl.: „Nem csinálhatok hibát!” „Csak a teljesítmény számít!” Ezek a példák az illetőt arra kényszerítik, hogy magától és másoktól túl sokat követeljen. Akinek az a véleménye, hogy „az élet szenvedés”, aki fiatakként arra a következtetésre jut, hogy „sem nőben, sem férfiban nem szabad megbízni”, kapcsolatteremtési nehézségekre programozta magát. Az a belső „mottó”, hogy „én buta” vagy éppen „gyenge vagyok”, kudarcszerephez vezet.

Adler hangoztatta: hiba lenne azt hinni, hogy az ember valamilyen objektívet érzékel, és csak azután dolgoz fel valami szubjektívet. Csak szubjektív észlelés létezik, és minden a célzatos felfogáson alapul, azaz az irányított észlelésen. „A személyiség egysége, az életstílus nem az objektív valóságra épül, hanem a szubjektív szemléletre. Egy esemény szemlélete sohasem azonos magával a szemlélettel.” (2) Az ember csak azt észleli, amit számára a dolgok köré személyes értelmezési sémája segítségével rögtön beépített a már kész világmépébe. Az ember privát logikával rendelkezik és cselekszik. Így pl.: a nyári esőt megelőző égháború nemcsak egy történés magában. Az egyik emberben félelmet kelt, a másik romantikusnak találja, a harmadik örül a szükséges csapadéknak. Minden észlelést a lelki felfogás határoz meg, és a korábbi tapasztalatainkra támaszkodik.

A személyes logika irányított észleléseivel Adler szerint az életstílus magját alkotja. Hiszen a gyermek születésétől kezdve csak saját értelmezésén és magatartásán keresztül érzékeli a világot, hasznos stratégiákra van szüksége, hogy biztosan érezhesse magát benne, és hozzátartozhasson. Az életstílusnak tehát biztonsági funkciója van. Nem elegendő az ember alapvélekedéseit tudni, funkcióit is ismerni kell.

Nem vagyunk képesek elítülni álló cél ismerete nélkül gondolkodni, cselekedni. Ez irányítja az embert, ezáltal érthető meg életmódja. Ez a legerősebb motor emberi lényünkben, amely a fejlődést elősegíti. Ez a nevelésben azért fontos, mert a csoporton belüli viselkedést a felnőtt, a pedagógus viselkedése által lehet megmozgatni, esetleg erejét lefékezni.

Amit mi felnőttek sokszor nem szeretünk elfogadni, az az, hogy az ember nem áldozat, hanem sorsának aktív alkotója. A legtöbb döntésünk, amit életünk során hozunk – akkor is, ha ez nem eléggé tudatos –, ilyen értelemben leegyszerűsítve – a boldogság és a boldogtalanság – közötti választás.

Az embernek a gyermek megértésében nem az lényeges, hogy mi történik vele, hanem az, hogy mi az én személyes véleményem róla. A következtetéseket, amelyeket én vonok le, az az én saját szubjektív szabadságom, és én dönthetek felette. Ez a nevelésben is, de az egyén fejlődésében is igen fontos pedagógiai eszköz.

Az alapézés vagy alapállás az egymás komolyan vétele, kölcsönös becsülése, tisztelete. A egyenértékűség az alap, ezt Adler is hangsúlyozta, s nem az egyenlőség. Ez azt jelenti, hogy elfogadom a gyermeket, embertársamat ma úgy, amilyen most ebben a pillanatban. Tehát nem a feltételes elfogadást adom – amely a pedagógiában eléggé elterjedt –, hanem a feltétel nélküli elfogadást. Ilyenkor történhet a hiba vagy hibák kijavítása. Az adott helyzetet elfogadni azt jelenti, hogy az ember, a gyermek abban a pillanatban, aznap megértve, szeretve, elfogadva, becsülve érzi önmagát. Ez adja a lehetőséget arra, hogy bátran megnyilatkozzon, kedvet kapjon, elfelejtsen harcolni, tehát kooperációs lehetőséget kap. Az ilyen ember általában a környezetére is pozitív hatással van. Az ilyen emberekkel jó együtt lenni, jobban odafigyelünk, ha az alapvető lelki mozgástörvény a „minusból a plusz” felé halad. Ezt a kooperációs folyamatot már a századfordulón felismerte. Mint gyakorló orvos azt hangoztatta: ha az egyik vese felmondja a szolgálatot, a funkcióját a másik kompenzálja. Vagy a szívbillentyű elégtelenségekor, a szívizom megnő.

A test és a lélek közti határterületen is valami hasonlót talált. A vakok kifejlesztik a hallási és tapintási képességüket. A beteges gyerekek gyakran intellektuálisan koraérettek lesznek. A test és lélek tehát Adler szerint szoros kölcsönhatásban áll egymással. Tanulmánya a „Szervek kisebbségéről”, amely a testi betegségek lelki okaira utal, Adlert a pszichoszomatikus orvoslás úttörőjévé tette. Egészséges az, ahogy ő is mondja aki belsőleg kiegyensúlyozott.

Felismerte a nevelés kialakulásának döntő fontosságát. Ennek érdekében hangsúlyozottan követelte a szülők és a pedagógusok pszichológiai képzését. Olyan fogalmakért, mint „egyenértékűség”, „öszönzés”, „felnőtt és gyermek partneri kapcsolata”, síkraszállt.

A gyermek megítélését illetően bátran hangoztatta: „Soha ne hasonlítások össze egy gyereket egy másikkal, csak saját parlagon heverő képességeivel.” (3) Szerinte csak így fejlődhet ki az egészséges öntudat, s így keletkezhet egy agresszió nélküli társadalom.

Különösen a csoportra fektetett nagy hangsúlyt, ahol mindenki elmondhatja a felvetett dologról érzéseit, véleményét, kívánságát. Tehát a csoporton belüli akceptálás nagyon lényeges dolog. Az ember saját magát is legalább olyan komolyan veszi, mint az osztály valamennyi tagját. Ha pl.: eléri célját a gyermek azzal a viselkedéssel, amit végez, akkor benne marad. Ha erre mi pedagógusok nem reagálunk úgy, ahogy azt tanítványunk elvárja, akkor kap egy lehetőséget, hogy abból kilépjen. Ez néha bizony rettenetesen nehéz! Minél nagyobb a gyermek, annál nehezebb, annál jobban megerősödik benne, hogy neki ez a szerepe.

Vannak bizonyos arany szabályok, amelyeket maga Adler is hangsúlyozott a csoport és családterápiával kapcsolatban. A nevelő legfontosabb feladata – mondta –, hogy egyetlen gyermek se legyen az iskolában bátortalan.

Szerinte: „Az ember egy egységes lény. Az individuálpszichológia feladata abban áll, hogy ezt a minden emberben meglévő egységet bebizonyítsa – gondolkodásában, érzésében és cselekvésében, a tudatában éppúgy, mint a tudatalattijában. Ezt az egységet nevezzük az individuum életstílusának.”

Adler azt tanácsolta tanítványainak: „Ha az, amit a páciens Önöknek mond, ellentmondásosnak vagy zavarosnak tűnik, akkor csukják be fülüket, és nyissák tágra a szemüket. Figyeljék meg őt alaposan beszéd közben, és akkor gyorsan, pontosan megértik majd, amit mond az egyén Önöknek!” (4)

Az individuálpaszichológia szerint az ember egy egész. A tudatalatti nem harcol a tudatossal. A testet és lelket, a gesztusokat és szavakat, a gondolatokat és a tetteket a nem tudatos önértékelés és az abból levezetett cél irányítja.

Adler nem ismerte el, hogy az ember szétválasztható értelemre és érzelemre. Hangoztatta, hogy nem az érzések urálnak bennünket. Szerinte az értelem és érzés önmagunk által gyártott szerszám.

Három életfeladat különböztethető meg: szeretet, szakma és a legtágabb értelemben vett szociális kötöttség.

Ezek az alapjai pszichoterápiájának. Hitét az egészséges emberi értelemben és a mindent át-fogó közösségi érzésben megtartotta, írásaiban, előadásaiban hangoztatta. A gondolatok és azok hatásai, mindig fontosak voltak számára.

IRODALOM

1. Viktor Frankl: Alfred Adler (Zürich, 1982.)
2. Alfred Adler: Életünk jelentése (Hungarian Translation, S. Nyíró József, 1994.)
3. Victor Lous: Pszichopatológia az individuálpaszichológia szemszögéből (Wien, 1984. november)
4. Szuhányi Mária: Alfred Adler individuálpaszichológiája, (Individuálpaszichológiai kiképzés előadásai 1992-1993.)

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Elvi szempontok a szakmai munkaközösségek hatékony működéséhez

A munkaközösséget azonos szakterületen működő nevelők alkotják. A *munkaközösség célja*: az oktató-nevelő munka fejlesztése, a tagok továbbképzésének segítése, az iskola vezetői részére szaktanácsok nyújtása az adott szaktárgy tanításában. *Feladatai*: a nevelés helyes gyakorlati alkalmazásának elősegítése, a munkaközösségi tagok munkájának összehangolása, az alkotó-nevelő munka hatékonyságának növelése, a módszertani eljárások fejlesztése, az öntevékeny szakmai továbbképzés elősegítése, a tanulókkal szemben támasztott egységes követelmények kidolgozása, a tanulók tudásának eredményfelmérése, a pedagógusok közösségi felelősségének növelése, közösségi értékének fejlesztése, szaktanterem létesítése, azok továbbfejlesztésében való részvétel, felszereléseinek őrzése és fejlesztése. (Mezei, 1995).

Nemcsak szakmai feladatok, de a pszichológiai szempontok is elengedhetetlenné teszik a munkaközösségek működését a tantestületeken belül. Ezek és a közöttük levő kapcsolatok adhatják a stabil vázát a belső struktúrának, s működésük nagymértékben függ az iskola vezetésének irányítói stílusától.

Sokféle vezetési stílust tártak fel a kutatók, ma ezek közül a kooperatív vezetési stratégiát tartják a leghatékonyabbnak. A kooperatív vezetési stílus több vonatkozásban megegyezik a demokratikus, illetve alkotó vezetési stílussal. Abban különbözik ezektől, hogy az emberi kapcsolatoknak, a vezető és a vezetettek együttműködésének még nagyobb szerepet tulajdonít. Ennek megvalósításában a nevelőtestület *kommunikációs rendszere* döntő szerepet játszik.